

"בין קומורו למשט המרמרה", פורסם ב"מטען", 21.7.2013

יואב הריס, עו"ד

נשיא בית הדין הפלילי הבינלאומי בהאג ה- ICC או ה- International Criminal Court, סונג-סאנג-היון, הורה על מינוי הרכב של שלושה שופטים שיבחן הליך מקדים לנקיטת הליך פלילי כנגד ישראל בגין אירועי "משט המרמרה" הטורקי.

בכך, נענה בית הדין לבקשת המדינה האפריקאית איי קומורו, שביקשה לנקוט בהליך הנ"ל כנגד ישראל, בגין מה שהיא כינתה הפשיטה על האונייה ומותם של 9 נוסעים.

"ויקיפדיה" מלמד שקומורו, או יותר נכון האיחוד של איי קומורו, (ארכיפלג בן שלושה איים) היא מדינה אפריקאית קטנה, דוברת השפה הערבית (שמה נגזר מהשם "קמר"- ירח בערבית), מספר תושביה הנם פחות מ- 800,000 והיא נמצאת אל מול חופי אפריקה המזרחית, במיצר באוקיאנוס ההודי בין צפון מדגסקר לצפון מוזמביק.

מה למדינה אפריקאית קטנה זו ולאירועי המרמרה? ובכן קומורו (המיוצגת על ידי פירמת עורכי דין טורקיים) טוענת שכמה ימים לפני שהמשט יצא לדרכו, אחת מאוניות המשט (ככל הנראה ה"מרמרה") העבירה את רישומה למרשם ה"קומורי" ולכן לטענתה, האירועים התרחשו על אונייה הנושאת את דגלה, ומכאן זכותה להגיש את הקובלנה בפני בית הדין הבינלאומי, שקומורו נמנית על חבריו. מדינת ישראל אינה רואה עצמה כפופה לבית דין זה אשר בעבר דחה את בקשת הרשות הפלשתינאית להעמיד לדין את ישראל בגין אירועי עופרת יצוקה, בהנמקה כי הרשות הפלשתינאית אינה מדינה.

אחד השיקולים אותו יידרש הרכב בית הדין לשקול הוא האם העניין שבפניו לא נדון כבר בפני ערכאה אחרת

. לידיעת בית הדין מוטב להזכיר, כי אירועי המשט התבררו ונדונו ביסודיות ובהרחבה במסגרת "דוח פאלמר": ועדת בדיקה מטעם האו"ם בראשות היו"ר סר פאלמר, שהוקמה ב-2 באוגוסט 2010 "לבחינת אירועי המשט, שהתרחשו אור ליום 31 במאי 2010". בניגוד לדעה הרווחת, דו"ח פאלמר אינו "מסמך עוין" לעמדות מדינת ישראל. נהפוך הוא, הדו"ח מקבל את העמדה הישראלית הבסיסית ולפיה כמדינה המצויה תחת מתקפת טילים מתמשכת היא בעלת הזכות, על פי אמנת סאן רמו, להטיל סגר ימי על המים הסמוכים לרצועת עזה. הדו"ח מנתח ומוסיף וקובע, כי לאמיתו של דבר מטרתו המוצהרת למעשה של המשט הייתה הפרת סגר זה (והדבר נלמד לא רק מהתבטאויות מארגני המשט אלא גם מהכמות המינימלית אם בכלל של מזון ותרופות שהיו על האוניות כמו גם העובדה כי בעזה כלל לא היו מתקנים לפריקת... והצעה לפריקה בנמל חלופי סורבה), ובנסיבות אלו הייתה למדינת ישראל הזכות לעצור את המשט. הביקורת שבדו"ח הנה על האמצעים בהם נקטה המדינה לעצירת המשט, אשר עלה בחייהם של תשעה הרוגים ופצועים רבים ובהם גם חיילים, ומבלי לקבוע מסמרות באשר לאופן התרחשות האירועים המדויק, הדו"ח סבור כי לו הייתה מופעלת שיטת עצירה אחרת, הדברים לא היו מגיעים לכדי כך. לכן מציע דו"ח פאלמר, לאור חשיבות היחסים בין הצדדים: הם טורקיה וישראל (ולא איי קומורו), כי ישראל תביע צער אודות המקרה ובהקשר לתוצאותיו: The Panel considers that an appropriate statement of be made by Israel in respect of the incident "in light of its consequences". (אגב צער ("Regret") ולא התנצלות ("Apologize"). לאחרונה, חלק זה של הדו"ח יושם, אם כי מימוש ה"התנצלות" מתעכב לאחרונה.

¹ Report of the Secretary-General Panel of Inquiry On the 31 May 2010 Flotilla Incident

טוב יעשה אותו הרכב טרי של שלושה משופטי בית הדין הבינלאומי לו "יזכר" בדו"ח פאלמר ואף יעיין בתוכנו ובממצאיו. אולם בזה לא מסתיים העניין.

עולה, כי "זכות העמידה" של מדינת/איי קומורו, לא נשענת אלא על המרשם הספנותי. התעמקות מה בטיבו של זה, חושפת מספר פרטים מעניינים: מתברר, שיש "שולחן עגול" המאגד מספר גופים ספנותיים בינלאומיים כגון BIMCO, ISF, ICS, ואחרים, אשר בוחנים את איכות המרשמים הספנותיים במדינות שונות על פי קריטריונים של אימוץ כללי IMO, גיל כלי השייט הרשומים, וכן הופעת המרשם ברשימה השחורה של PARIS MOU (ברית אירופאית וצפון אמריקאית שמטרתה למפות כלי שייט בסטנדרט נמוך ואשר פועלת על פי בדיקות פיזיות של כלי שייט). באופן מפתיע עולה כי המרשם הקומוראי "זוכה" להימצא ברשימה השחורה של PARIS MOU וגם של Tokyo MOU (המקביל האסיאתי לפריז).

יש לתת הדעת לכך, כי על פי אמנת חוק המשפט הימי ("UNCLOS"), סעיף 91, למדינות החברות באמנה ישנה אמנם זכות לנהל מרשם אוניות ולהפליג את האוניות נושאות דגליהן ב"מים הפתוחים", אולם לגבי זכות רישום זו זה הדרישה היא לקשר אמיתי (genuine link) בין האונייה למדינה הרושמת. ספק, בלשון המעטה, אם קשר כזה קיים בין מי מספינות המשט לבין המרשם הקומורי, אי שם אל מול חופי אפריקה המזרחית. מרשם, אשר נחזה להיות למעשה כמרשם על גבול הפיקטיבי בכך שאינו תואם סטנדרטיים בינלאומיים מקובלים.

טורקיה, כמו ישראל, לא חתמה על אמנת "חוק המשפט הימי" (UNCLOS), וטורקיה, כמו גם ישראל, אינה צד לאמנת רומא- היא האמנה מכוחה, עם אימוצה וכניסתה לתוקף בשנת 2002 הוקם בית הדין הפלילי הבינלאומי, אשר 122 המדינות החברות לאמנה זו, רואות עצמן ככפופות לסמכות בית הדין.

מתחילה להתבהר התמונה: באם מארגני המשט הטורקי ידעו שטורקיה, כמי שאינה תומכת בבית הדין הפלילי הבינלאומי לא תוכל "לגרור" את ישראל להליך מכפיש זה, הרי שהם בחרו לעצמם "מרשם נוחות" קומורי, מכוחו, תוכל מדינת קומורו (שהיא צד לאמנת רומא), "לגרור" את ישראל לבית הדין- וכזכור התלונה הוגשה באמצעות משרד עו"ד טורקי. אם אכן כך נערכו מארגני המשט מבעוד מועד, הרי שבפנינו ראייה נוספת מצטברת על יתר הממצאים, ולפיה ככל הנראה המשט עצמו מראש ומלכתחילה ובתכנון מוקדם, לא נועד אלא לצורך פרובוקציה לשמה שתאפשר גם להגיש קובלנה כנגד ישראל בבית הדין הבינלאומי, וכל האמצעים והמרשמים, "כשרים".

תוכן כתבה כללי בלבד ואינו מהווה חוות דעת משפטית.

הכותב הנו מנהל מחלקת ספנות בהריס ושות', עורכי דין.